

Uurbesteding en mentale gezondheid van coassistenten

1. Abstract

Probleemstelling

Volgens de richtlijn van de Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra (NFU) beslaat de gevraagde inzet van coassistenten maximaal 46 uur per week, inclusief onderwijs en zelfstudie.¹

Ondanks het sterke vermoeden dat deze richtlijn ruimschoots overschreden wordt, is er geen recent onderzoek gedaan naar in hoeverre deze richtlijn in de praktijk wordt nageleefd.

De Geneeskundestudent heeft daarom onderzoek gedaan naar het werkelijke aantal uren dat coassistenten wekelijks aan hun coschappen besteden. Daarnaast is onderzocht of er sprake is van uitputting onder geneeskundestudenten en hoe hoog het risico is op burn-out is op basis van deze uitputting.

Methode

De data zijn verzameld met behulp van een digitale enquête die verstuurd is naar alle leden van De Geneeskundestudent. De enquête was beschikbaar van 23 november 2020 tot 10 januari 2021 en er zijn zeven meerkeuzevragen en een open vraag gesteld met betrekking tot de uurbesteding van coassistenten. Met betrekking tot uitputting is aan zowel bachelor- als masterstudenten één vraag bestaande uit acht subvragen van de Burnout Assessment Tool (BAT) van de KU Leuven gesteld.² De vragen zijn ontwikkeld op basis van input uit de geneeskundepopulatie en aan de hand van feedback van het bestuur van De Geneeskundestudent en externe adviseurs aangepast. De data zijn anoniem geanalyseerd middels IBM SPSS versie 27, Microsoft Excel 2020 en SurveyMonkey. De open vraag is geanalyseerd middels open coding volgens een first en second coder approach in Microsoft Excel 2020.

Resultaten

Voor de coronacrisis besteedden coassistenten (n=1267) gemiddeld 56 uur per week aan hun coschappen, exclusief reistijd. Hiervan waren zij gemiddeld 47,5 uur per week in het ziekenhuis aanwezig en besteedden zij thuis nog 8,5 uur per week aan zelfstudie, voorbereiding en opdrachten. Coassistenten die sinds de herstart van de coschappen hun coschappen lopen (n=1483), besteden gemiddeld minder tijd op hun coschaplocatie en meer tijd aan zelfstudie, voorbereiding en opdrachten, respectievelijk 43,9 en 10,4 uur per week. Dit komt neer op een totaal van 54,3 uur per week. Van het totaal aantal coassistenten dat de enquête heeft ingevuld (n=1850), geeft 41,3% aan niet bekend te zijn met de richtlijn van de NFU. 59,5% van de coassistenten heeft behoefte aan een andere indeling van de onderwijsuren, waarvan het merendeel aangeeft tijdens hun coschap meer tijd te willen voor zelfstudie. Coassistenten geven aan dat dit in de praktijk lastig te bewerkstelligen is, omdat hier op de coschaplocaties weinig mogelijkheid voor is. Daarnaast wordt de werktijdenregeling voor coassistenten niet overal nageleefd. Van de bachelorstudenten scoort 23,3% (n=441) hoog tot zeer hoog op het domein uitputting op de BAT en onder coassistenten is dit 26,2% (n=419). Op basis van de uitputting loopt 18,2% (n=346) van de bachelorstudenten en 20,5% (n=327) van de coassistenten een hoog tot zeer hoog risico op het krijgen van een burn-out.

Discussie

Een maximaal gevraagde inzet per week is een randvoorwaarde voor een veilige werk- en leeromgeving. De gemiddelde uurbesteding van coassistenten overschrijdt de normstudielast van 46 uur per week echter ruimschoots. Coschaplocaties en universiteiten moeten het voor coassistenten mogelijk maken om alle taken die behoren tot de medische opleiding binnen deze tijd af te kunnen ronden. Hiervoor is het van belang dat coassistenten meer tijd krijgen voor zelfstudie, voorbereiding en opdrachten, bijvoorbeeld door hier meer gelegenheid voor te bieden op de coschaplocaties zelf of door een extra dag of dagdeel vrij in te roosteren. Tevens zijn bovengenoemde instellingen verantwoordelijk voor een goede informatievoorziening omtrent de werktijdenregeling en moeten zij zorgen dat deze in de praktijk nageleefd wordt. Coassistenten hebben daarnaast zelf ook de verantwoordelijkheid om deze werktijdenregeling te kennen en zich uit te spreken wanneer hiervan afgeweken wordt. Als laatste benadrukken wij het belang van aandacht voor en het bespreekbaar maken van de mentale gezondheid van geneeskundestudenten, evenals goede begeleiding hierbij.

54,3 uur per week

besteedden coassistenten gemiddeld aan hun coschappen

2. Introductie

De coschappen: een periode waar een groot deel van de geneeskundestudenten al jaren naar uitkijkt, maar waar een deel ook tegenop ziet. Na drie jaar theorie leren is het dan eindelijk tijd om de witte jas aan te trekken en de kennis die in de bachelor is opgedaan in praktijk te brengen en onder begeleiding patiëntenzorg te leveren.

Van coassistenten wordt in het algemeen verwacht dat zij fulltime aanwezig zijn op hun coschaplocatie (dit kunnen zowel dagdiensten als avond-, nacht- en weekenddiensten zijn). Een maximum aan het aantal uren dat besteed moet worden aan de coschappen behoort tot de randvoorwaarden van een veilige werk- en leeromgeving. Daarom is in een richtlijn van de Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra (NFU) een maximaal gevraagde inzet van coassistenten opgenomen. Volgens de NFU beslaat de maximaal gevraagde inzet van een coassistent 46 uur per week, inclusief onderwijs en zelfstudie.¹ Al in 2014 concludeerde het KNMG Studentenplatform dat coassistenten gemiddeld 54 uur per week aan hun coschappen besteedden, waarvan 46 uur op de werkvloer en 8 uur zelfstudie.³ Hoewel de richtlijn van de NFU hiermee ruimschoots overschreden wordt, is hier tot nu toe geen verder onderzoek naar gedaan.

De coschappen worden door veel geneeskundestudenten ervaren als een zeer leerzame, maar ook intensieve periode. Naar aanleiding van een onderzoek van het KNMG-studentenplatform waaruit bleek dat bijna de helft van de coassistenten de werkdruk als zwaar tot erg

zwaar ervaart en bijna een kwart aan ernstige vermoeidheidsklachten lijdt, werden er in 2013 Kamervragen gesteld.⁴ Onderzoek uit 2015 naar burn-out onder coassistenten concludeerde dat 17,8% van de coassistenten risico loopt op het krijgen van een burn-out.⁵

Het doel van dit onderzoek is om de wekelijkse uurbesteding van coassistenten te inventariseren. Daarnaast zal onderzocht worden of er behoefte is aan een andere indeling van de onderwijsuren, zodat gekeken kan worden of en op welke manieren de indeling van de uren verbeterd kan worden. Verder onderzoeken we of er sprake is van uitputting onder coassistenten en of de mate van uitputting samenhangt met een hoge uurbesteding.

3. Methode

Van 23 november 2020 tot 10 januari 2021 heeft De Geneeskundestudent een digitale enquête uitgezet onder haar 15.000 leden. De leden van De Geneeskundestudent zijn allemaal geregistreerd geneeskundestudent (bachelor of master) of maximaal zes maanden afgestudeerd van een van de acht Nederlandse medische faculteiten.

De vragen van de enquête zijn ontwikkeld door de bestuursleden van De Geneeskundestudent op basis van input uit de geneeskundepopulatie en werden van feedback voorzien door de bestuursleden van De Geneeskundestudent en het Centraal Studentenpanel (CSP) van De Geneeskundestudent. De bestuursleden en het CSP hebben de vragen ook gecontroleerd op begrip. Nadien werden alle vragen met onderzoekskundigen aangesloten bij De Geneeskundestudent of de Landelijke vereniging van Artsen in Dienstverband (LAD) besproken.

Procedure en dataverzameling

De Geneeskundestudent heeft de enquête online uitgezet middels SurveyMonkey, een betaalde cloud-based applicatie voor het ontwerpen, verspreiden en analyseren van enquêtes. Alle leden van De Geneeskundestudent werden meermaals uitgenodigd de enquête in te vullen. Dit gebeurde per email, via de website en via de social media kanalen van De Geneeskundestudent. Na verstrijken van de uiterste invuldatum werd de vragenlijst gesloten. De enquête bestond uit een maximum totaal van 94 vragen, inclusief vervolgvragen en vragen ter onderscheid van

subgroepen. Van elke deelnemer werden eerst een aantal demografische gegevens verzameld (studiejaar, universiteit, genderidentiteit), waarna in vooraf bepaalde volgorde de verschillende thema's van de vragenlijst werden doorlopen. Er zijn zeven meerkeuzevragen gesteld met betrekking tot de uurbesteding van coassistenten, zowel in de periode voor de coronacrisis als in de periode sinds de herstart van de coschappen. De periode voor de coronacrisis is gedefinieerd als de periode voordat landelijk alle coschappen werden stopgezet, dat wil zeggen voor 14 maart 2020. De datum van de herstart is afhankelijk van de universiteit, aangezien de coschappen op verschillende momenten hervat zijn. Coassistenten werden geacht zelf in te vullen hoeveel uren zij wekelijks aan hun coschappen besteden binnen een range van 0 tot 100. Tevens zijn twee meerkeuzevragen en een open vraag betreffende de indeling van de onderwijsuren aan coassistenten voorgelegd. Met betrekking tot uitputting is aan zowel bachelor- als masterstudenten één vraag gesteld. Dit betreft een vraag in de vorm van een schaal, bestaande uit acht subvragen. Er is gebruik gemaakt van de Burnout Assessment Tool (BAT) van de KU Leuven.² Binnen deze schaal is er gefocust op het domein 'uitputting' van de algemene versie van de BAT. Sommige vragen werden afhankelijk van eerdere antwoorden wel of niet aan de respondenten voorgelegd, waardoor niet iedereen alle vragen heeft hoeven beantwoorden.

Data-analyse

Categorische data werden als absolute aantallen (n) en percentages (%) gepresenteerd. De analyse werd uitgevoerd middels de online SurveyMonkey applicatie, IBM SPSS versie 27 en Microsoft Excel 2020. Voor de vragen 20 tot en met 24 is gekozen voor een afkapwaarde. Respondenten die minder dan 25 of meer dan 75 uur hebben ingevuld, zijn geëxcludeerd. De kwalitatieve data werden geanalyseerd middels open coderen in Microsoft Excel en Word versie 16. Open codering werd handmatig uitgevoerd door twee onderzoekers en voor eventuele discrepanties werd consensus gezocht door discussie. Antwoorden die betrekking hadden op de indeling van de onderwijsuren van coassistenten zijn geselecteerd en gecategoriseerd.

Inachtneming van toestemming en privacy DG heeft alle respondenten voor aanvang over het doel van de enquête geïnformeerd en om consent gevraagd de data conform de AVG-wet te verzamelen, op te bergen en anoniem te analyseren. Deelname was vrijwillig en kon te allen tijde beëindigd worden. Respondenten hadden de mogelijkheid om tot 4 weken na invullen hun antwoorden terug te trekken, waarna data zouden worden verwijderd.

Genderidentiteit

4. Resultaten

De enquête is geheel of gedeeltelijk ingevuld door 4.125 geneeskundestudenten. Van de responderende coassistenten (n = 1850) was 21,1% (n=390) man, 78,7% (n=1456) vrouw en 0,2% (n=4) gaf anders aan.

Het grootste aantal responderende coassistenten was afkomstig van de Rijksuniversiteit Groningen en het kleinste aantal van de Universiteit van Amsterdam (tabel 1).

Faculteit

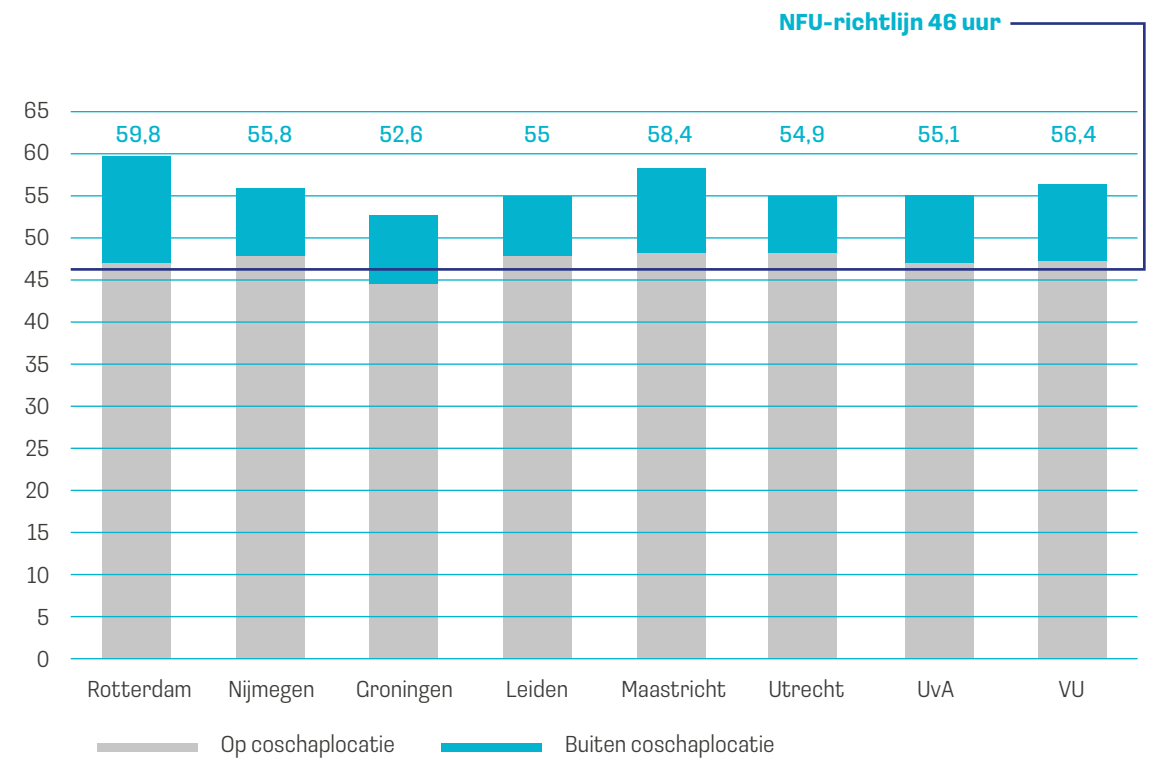

Studiejaar

Uurbesteding van coassistenten voor de coronacrisis

Voor de coronacrisis besteedden coassistenten (n = 1267) gemiddeld 56,0 uur per week aan hun coschap (bereik 38-75 uur), inclusief voorbereiding, zelfstudie en opdrachten en exclusief reistijd. Hiervan waren zij 47,5 uur aanwezig op hun coschaplocatie. Coassistenten van de Erasmus Universiteit Rotterdam (n=112) rapporteerden met 59,8 uur de hoogste gemiddelde uurbesteding per week en coassistenten van de Universiteit Groningen (n=215) met 52,6 uur de laagste. In figuur 1 zijn de resultaten van de uurbesteding voor de coronacrisis uitgesplitst per universiteit.

Figuur 1. Uurbesteding per week van coassistenten voor de coronacrisis. Rotterdam n=112; Nijmegen n=154; Groningen n=215; Leiden n=146; Maastricht n=169; Utrecht n=211; UvA n=129; VU n=131

Uurbesteding van coassistenten tijdens de coronacrisis

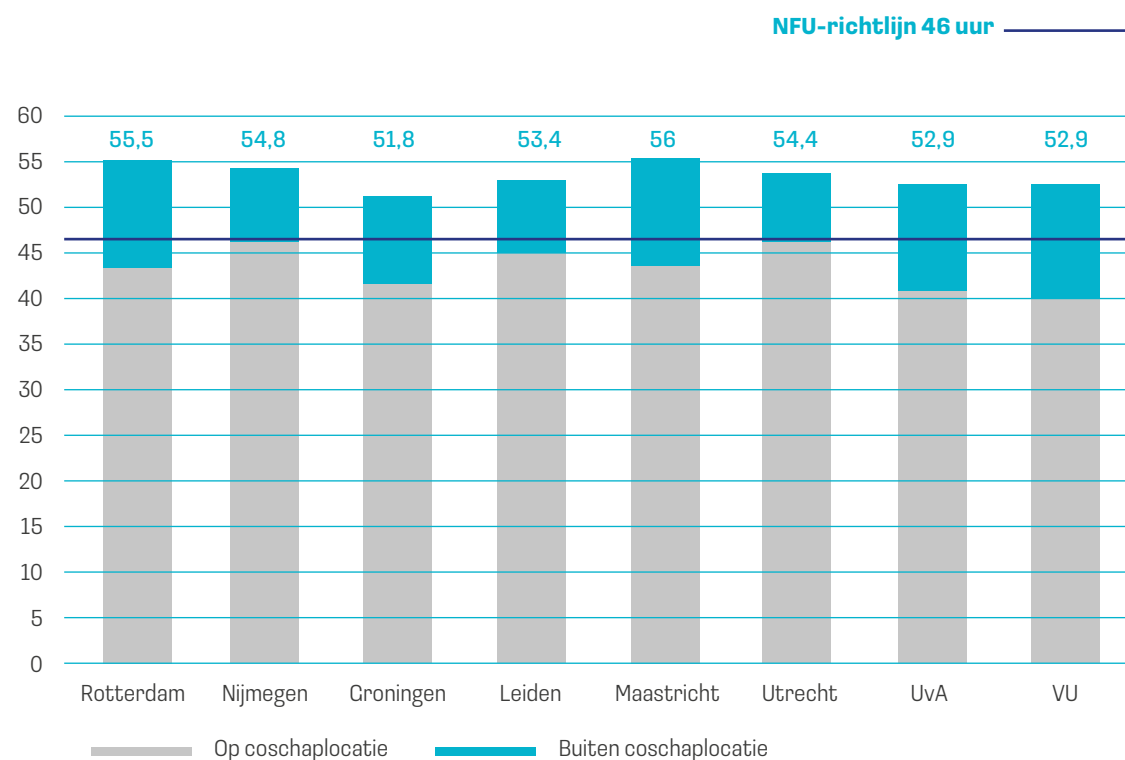
Sinds de herstart van de coschappen tijdens de coronacrisis besteden coassistenten (n=1483) gemiddeld 54,3 uur per week aan hun coschappen (bereik 25-75). Dit is 1,7 uur minder dan de uurbesteding van coassistenten voor de coronacrisis. Hiervan zijn zij gemiddeld 43,9 uur aanwezig op de coschaplocatie en besteden zij 10,4 uur aan voorbereiding, zelfstudie en opdrachten buiten het coschap om.

De universiteiten waar coassistenten de meeste tijd besteden aan hun coschappen zijn Maastricht University en Erasmus Universiteit Rotterdam. Coassistenten in Maastricht (n=252) besteden per week gemiddeld 55,9 uur aan de coschappen en in Rotterdam (n=137) gemiddeld 55,5 uur. Coassistenten aan de Rijksuniversiteit Groningen (n=243) besteden gemiddeld de minste tijd aan hun coschappen, namelijk 51,8 uur per week.

Dat is 7,3% minder dan studenten in Maastricht en 6,7% minder dan studenten in Rotterdam. In figuur 2 zijn de resultaten van de uurbesteding sinds de herstart van de coschappen uitgesplitst per universiteit.

Het grootste deel van de coassistenten (84,6%, n=1254) besteedt sinds de herstart van de coschappen meer dan 46 uur per week aan de coschappen. Ruim driekwart van de coassistenten (76,3%, n=1131) besteedt wekelijks meer dan 50 uur aan zijn of haar coschap en 26,4% (n=391) besteedt wekelijks meer dan 60 uur aan de coschappen.

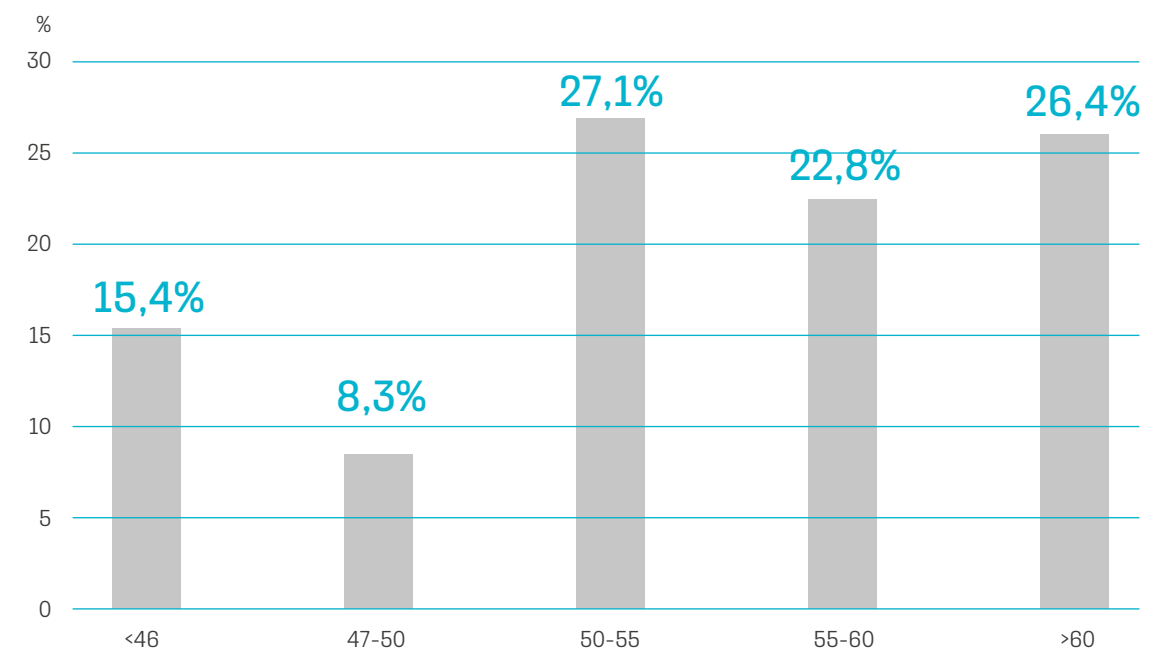
Uit de enquête blijkt dat 41,3% (n=764) van de coassistenten niet bekend is met de NFU-richtlijn betreffende de maximaal gevraagde inzet van 46 uur per week.

Figuur 2. Uurbesteding per van coassistenten sinds de herstart van de coschappen. Rotterdam n=137; Nijmegen n=179; Groningen n=243; Leiden n=175; Maastricht n=252; Utrecht n=195; UvA n=148; VU n=154

Andere indeling van de onderwijsuren

Van alle coassistenten geeft 59,5% (n=1101) aan behoefte te hebben aan een andere indeling van de onderwijsuren. De percentages liggen bij de Universiteit van Amsterdam (73,3%, n=129), de Erasmus Universiteit Rotterdam (73,2%, n=134), Maastricht University (69,5%, n=198) en de Vrije Universiteit Amsterdam (63,1%, n=123) boven het landelijk gemiddelde. De voorkeuren van deze coassistenten zijn te vinden in tabel 2. Op alle universiteiten gaat de voorkeur uit naar een dag(deel) ingeroosterd vrij (48,6%, n=535) of naar meer tijd die besteed kan worden aan zelfstudie. Van de coassistenten van de UvA die deze vraag beantwoord hadden (n=124), wil 40,3% (n=50) graag meer onderwijsblokken of onderwijsdagen en minder dagen coschap. Dit percentage ligt hoger dan het landelijk gemiddelde. Coassistenten hebben de minste behoefte aan meer vooraf vastgestelde vakanties (8,7%, n=96).

Figuur 3. Verdeling van de wekelijkse uurbesteding van coassistenten sinds de herstart van de coschappen.

Uit de enquête blijkt dat 41,3% (n=764) van de coassistenten niet bekend is met de NFU-richtlijn betreffende de maximaal gevraagde inzet van 46 uur per week.

Op de vraag 'Heb je nog andere ideeën over hoe onderwijsuren anders ingedeeld kunnen worden?' zijn 122 antwoorden gegeven met betrekking tot de uurbesteding van coassistenten. De antwoorden zijn gecategoriseerd. Sommige antwoorden pasten in twee verschillende categorieën. (zie tabel 2)

Categorie 1: 'meer gelegenheid voor zelfstudie, voorbereiding en opdrachten'. Coassistenten hebben behoefte aan meer tijd voor zelfstudie, voorbereiding of het maken van opdrachten, ofwel door een extra dag of dagdeel ingeroosterd vrij te krijgen, ofwel door hier meer gelegenheid voor te krijgen op de coschaplocatie (n=73, 59,8%). Zij gaven tevens aan dat er op sommige coschaplocaties onvoldoende studieplekken beschikbaar zijn voor zelfstudie.

Categorie 2: 'cultuuromslag op coschaplocaties'. Coassistenten gaven aan dat zelfstudie tijdens het coschap vaak lastig te realiseren is omdat de nadruk ligt op zoveel mogelijk uren meelopen met een arts, ongeacht of de invulling van deze uren bijdraagt aan het leerproces (n=33, 27,0%). Van zelfstudie en voorbereiding wordt nu vaak verwacht dat dit buiten het coschap om gebeurt.

Categorie 3: 'werktijdenregeling'. Een aantal coassistenten (n=18, 14,7%) gaf aan dat de werktijdenregeling niet altijd gehandhaafd wordt. Zo worden coassistenten soms ingeroosterd voor een avonddienst na een hele dag coschap en worden diensten niet altijd gecompenseerd. Het instellen van een vaste begin- en eindtijd of het niet verplicht hoeven bijwonen van de overdrachten als de coassistent die week niet op de afdeling staat, werden genoemd als mogelijke manieren om overwerken te voorkomen.

In tabel 3 zijn voor iedere categorie enkele antwoorden weergegeven ter illustratie. Tabel 3. Enkele antwoorden op de vraag 'Heb je nog andere ideeën over hoe onderwijsuren anders ingedeeld kunnen worden?' ter illustratie.

'Hoe zou jij de onderwijsuren willen indelen?'

Uitputting

Van de bachelorstudenten scoort 23,3% (n=441) hoog tot zeer hoog op het domein uitputting op de Burn-out Assessment Tool (BAT). Onder coassistenten is dit 26,2% (n=419). Op basis van de uitputting die loopt 18,2% (n=346) van de bachelorstudenten en 20,5% (n=327) van de coassistenten een hoog tot zeer hoog risico op het krijgen van een burn-out. Tussen de totale uurbesteding van coassistenten en het risico op burn-out bestaat geen correlatie (Pearson correlatiecoëfficiënt = 0,118).

Van de coassistenten scoort

26,2%

(n=419) hoog tot zeer hoog op het domein uitputting op de Burn-out Assessment Tool

Tabel 1

Voorkeuren voor de indeling van onderwijsuren	%
Een dag(deel) ingeroosterd vrij per week	48,6
4 dagen coschap, 1 dag zelfstudie per week zonder supervisie	39,9
Een bepaald aantal zelf in te delen zelfstudiedagen zonder supervisie	33,2
4 dagen coschap, 1 dag zelfstudie per week met supervisie	31,6
Een systeem waarbij je in- en uitklokt, zodat je compensatie krijgt voor overuren	24,5
Op voorhand vastgestelde eindtijd van iedere coschapdag	19,6
Meer onderwijsdagen of onderwijsblokken, minder dagen coschap	17,9
Meer vooraf vastgestelde vakanties	8,7

Tabel 2

Categorie	n	Quotes
Meer gelegenheid voor zelfstudie, voorbereiding en opdrachten	73	<p>'Er is op de werkplek te weinig tijd voor voorbereiding voor de volgende dag of zelfstudie. Er zijn ook vaak onvoldoende plekken om rustig te kunnen studeren.'</p> <p>'Het zou fijn zijn als je elke dag een of meerdere uren tussendoor vrij krijgt op de 'rustige' momenten om aan je eigen voorbereiding of opdrachten te werken.'</p> <p>'Een halve dag per week voor zelfstudie zou ideaal zijn. Dan kun je informatie opzoeken over onderwerpen die je in de kliniek bent tegengekomen, studeren of opdrachten maken.'</p>
Cultuuromslag op coschaplocaties	33	<p>'Ik denk dat cultuur een grote rol speelt. Het is in veel afdelingen niet oké om een keer een halve dag achter de computer te zitten voor zelfstudie.'</p> <p>'Ik vind dat de nadruk wordt gelegd op zoveel mogelijk uren maken in plaats van op de invulling van deze uren. Er wordt soms verwacht dat ik toe kijk hoe mijn begeleider administratie doet, terwijl ik meer zou leren als ik in de bibliotheek zou mogen gaan zitten.'</p> <p>'Opleiders bewust maken van het feit dat er een richtlijn is voor de uren die we spenderen aan onze studie, zodat het duidelijk is dat we ook op de coschaplocatie tijd nodig hebben voor zelfstudie.'</p>
Werktijdenregeling	18	<p>'Afgelopen coschap werd verwacht dat je bovenop je normale coschap dagen 5 avonddiensten en 3 weekenddiensten moest draaien. De regels waren zo dat niet elke dienst gecompenseerd kon worden.'</p> <p>'Het daadwerkelijk aanpakken van ziekenhuizen die coassistenten diensten van 16 uur laten draaien. Als coassistent kun je hier niks tegen beginnen omdat je in een afhankelijkheidspositie zit tegenover de artsen die dit hebben gepland.'</p> <p>'Vaste begin- en eindtijden die zowel voor coassistenten als begeleiders duidelijk zijn.'</p>

5. Discussie

Uurbesteding en werktijdenregeling

Coassistenten besteden gemiddeld 54 uur per week aan hun coschappen. Dit is 8 uur per week boven de maximale inzet van 46 uur die in de NFU-richtlijn wordt gesteld.¹ De NFU wijkt in haar richtlijn af van de normstudielast, welke in de Wet op het Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek (WHW) is vastgesteld op 40 uur per week.

In het kader van de medische opleiding acht de NFU dit verantwoord en noodzakelijk.¹ Een verdere onderbouwing hiervoor ontbreekt echter. Hoewel uit onderzoek van De Geneeskundestudent in 2014 al bleek dat coassistenten deze maximaal gevraagde inzet met 8 uur per week overschreden, is dit tot nu toe dus niet veranderd.³

Overwerken is in de zorgsector een bekend probleem. Onderzoek van De Jonge Specialist (DJS) toonde aan dat 81% van de a(n)ios gemiddeld 8 uur per week overwerkt, in veel gevallen zonder compensatie.⁶ Zoveel uren overwerken is niet zonder risico's. Uit een onderzoek van de World Health Organization (WHO) en de International Labour Organization (ILO) blijkt namelijk dat werkweken van 55 uur of meer geassocieerd zijn met een grotere kans op overlijden door beroertes of hartaandoeningen, vergeleken met werkweken van 35-40 uur.⁷

Op alle universiteiten wordt de maximaal gevraagde inzet ruimschoots overschreden. Universiteiten en gezondheidszorginstellingen waar coschappen gelopen worden moeten ervoor zorgen dat het voor coassistenten mogelijk is om in gemiddeld 46 uur per week de taken die behoren tot de medische opleiding te voltooien. Ook zelfstudie valt binnen deze uren. Om dit te bewerkstelligen kan onder andere gekeken worden naar de indeling van de coschappen. Bijna 60% van

de coassistenten zou graag een andere indeling van de onderwijsuren zien. Het overgrote deel van hen geeft aan behoefte te hebben aan een extra dag of dagdeel vrij of meer tijd voor zelfstudie en voorbereiding tijdens een coschap. Helaas blijkt hier op de werkplek vaak weinig of zelfs geen mogelijkheid voor te zijn. Coassistenten geven aan dat dit enerzijds komt omdat er niet altijd voldoende werkplekken op de coschaplocaties beschikbaar zijn en anderzijds omdat er vaak verwacht wordt dat zelfstudie en voorbereiding buiten het coschap om gebeurt. De nadruk ligt regelmatig op zoveel mogelijk uren meelopen met een arts, ongeacht of de invulling van deze uren bijdraagt aan het leerproces. Hierdoor zijn coassistenten genoodzaakt thuis nog veel tijd aan zelfstudie en voorbereiding te besteden. De richtlijn van de NFU stelt dat het stimuleren en faciliteren van zelfstudie door de student tot de taken van de gezondheidszorginstelling behoort.¹ Het is dus hoog tijd dat hier meer gelegenheid en tijd voor wordt geboden, want hoewel ervaring opdoen in de kliniek enorm belangrijk is, is ook zelfstudie een onmisbaar onderdeel van de opleiding.

Een andere factor die mogelijk bijdraagt aan de hoge uurbesteding is dat coassistenten niet altijd op de hoogte zijn van de werktijdenregeling. Zo is 41% niet bekend met de NFU-richtlijn omtrent de maximaal gevraagde inzet van coassistenten. Daarnaast klinken er zorgwekkende geluiden dat de werktijdenregeling in de praktijk niet wordt nageleefd en dat coassistenten bijvoorbeeld niet altijd compensatiedagen krijgen voor de diensten die zij draaien. Het is belangrijk dat universiteiten en gezondheidszorginstellingen zorgen voor een goede informatievoorziening omtrent de NFU-richtlijn en de werktijdenregeling en dat zij zorgen voor het handhaven hiervan. Coassistenten hebben

echter zelf ook de verantwoordelijkheid om deze regelingen te kennen. Als zij niet weten wat hun rechten zijn, kunnen zij ook geen gesprek hierover aangaan om verandering teweeg te brengen.

Burn-out

Bijna een kwart van de bachelorstudenten en meer dan een kwart van de coassistenten scoort hoog tot zeer hoog op het domein uitputting op de Burn-out Assessment Tool (BAT).² Op basis van de gemeten uitputting blijkt dat 18,2% van de bachelorstudenten en 20,5% van de coassistenten een hoog tot zeer hoog risico loopt op het krijgen van een burn-out. In 2015 liep nog 11,6% van de bachelorstudenten en 17,8% van de coassistenten risico op het krijgen van een burn-out.⁵ Hoewel in dit laatstgenoemde onderzoek gebruik is gemaakt van een andere gevalideerde schaal voor het meten van burn-out klachten, lijkt er onder geneeskundestudenten een aanzienlijke toename te zijn van het risico op een burn-out. In Nederland heeft gemiddeld 17,0% van de werkende bevolking een verhoogde kans op een burn-out en in de zorgsector is dit 18,6%.⁸ Hoewel ook hier gebruik is gemaakt van een andere gevalideerde schaal, lijkt het risico op burn-out onder coassistenten dus iets hoger te liggen dan gemiddeld. Er is hier ruimte voor verbetering en het is belangrijk om te onderzoeken waar die ruimte zit.

Werk-privébalans

Onze verwachting was dat een hoge uurbesteding zou bijdragen aan de uitputting onder coassistenten, maar dit onderzoek heeft daar geen correlatie tussen aangetoond. Een andere factor die mogelijk bij zou kunnen dragen aan de uitputting en het risico op burn-out onder geneeskundestudenten is de heersende prestatiecultuur. Tijdens de geneeskundeopleiding is het namelijk de norm om veel extra-curriculaire activiteiten te ondernemen, niet in de laatste plaats omdat dit goed staat op het CV. Dit gaat vaak om een bestuursjaar bij een vereniging, het doen van wetenschappelijk onderzoek of het hebben van een bijbaan. De concurrentie binnen de opleiding en druk om te presteren zijn namelijk groot, want de hoeveelheid opleidingsplekken voor de meest gewilde specialismes zijn schaars.⁹ Samen met de structureel te hoge uurbesteding kan dit leiden tot een verstoorde werk-privébalans. Uit eerder onderzoek is gebleken dat een verstoorde werk-privébalans een risicofactor is voor het ontwikkelen van een burn-out onder

coassistenten en jonge arts-assistenten.^{5,10} Wij pleiten er dan ook voor om aandacht te houden voor de werk-privébalans en daarmee ook voor de mentale gezondheid van studenten. Gelukkig is hier de laatste jaren vanuit universiteiten steeds meer aandacht voor gekomen. Zo is er op veel universiteiten begeleiding in de vorm van studieadviseurs, mentoren, intervisie of studentpsychologen beschikbaar.

Limitaties van dit onderzoek

In dit onderzoek hebben wij niet volledig rekening kunnen houden met de subjectiviteit van de opgegeven uurbesteding aan de coschappen. Wel is er gekozen om bij deze vragen een onder- en bovengrens te hanteren. Wij gaan uit van een ondergrens van 25 uur, omdat ook coassistenten die coschappen in deeltijd lopen of coassistenten die vanwege de coronacrisis slechts halve dagen op de coschaplocatie hebben, hier niet onder zouden moeten kunnen zitten. Een coassistent die 75 uur per week aan zijn of haar coschappen besteedt, is hier per dag gemiddeld 15 uur aan kwijt. Rekening houdend met activiteiten als slapen, reizen en eten zijn antwoorden hoger dan 75 uur per week naar onze mening niet haalbaar en daarom buiten beschouwing gelaten in de resultaatanalyse.

De Burnout Assessment Tool is een gevalideerde schaal voor het meten van burn-out klachten onder werkenden.² Omdat er geen gevalideerde schaal beschikbaar is om uitputting of het risico op burn-out onder studenten te meten, hebben wij voor dit onderzoek gebruik gemaakt van de BAT. Belangrijk om te vermelden is dat er uitsluitend op basis van de BAT geen burn-out diagnose kan worden gesteld.

6. Conclusie

Een maximaal gevraagde inzet per week is een randvoorwaarde voor een veilige werk- en leeromgeving. De gemiddelde uurbesteding van coassistenten van 54 uur per week overschrijdt de normstudielast van 46 uur echter ruimschoots. Coschaplocaties en universiteiten moeten het voor coassistenten mogelijk maken om alle taken die behoren tot de medische opleiding binnen deze tijd af te kunnen ronden. Hiervoor is het van belang dat coassistenten meer tijd krijgen voor zelfstudie, voorbereiding en opdrachten, bijvoorbeeld door hier meer gelegenheid voor te bieden op de coschaplocaties zelf of door een extra dag of dagdeel vrij in te roosteren. Tevens zijn bovengenoemde instellingen verantwoordelijk voor een goede informatievoorziening omtrent de werktijdenregeling en moeten zij zorgen dat deze in de praktijk nageleefd wordt. Als laatste pleiten wij ervoor om aandacht te houden voor de mentale gezondheid van geneeskundestudenten en om hier goede begeleiding bij te bieden. Immers heeft 18,2% van de bachelorstudenten en 20,5% van de coassistenten een hoog tot zeer hoog risico op het krijgen van een burn-out en daar is zeker ruimte voor verbetering.

7. Aanbevelingen

01.

Met een gemiddelde van 54 uur per week besteden coassistenten structureel 8 uur per week meer aan hun coschap dan de wettelijke maximaal gevraagde inzet. Het moet voor coassistenten mogelijk zijn om in 46 uur per week de taken die behoren tot de medische opleiding te voltooien. Om dit te bewerkstelligen moeten universiteiten en coschaplocaties coassistenten meer tijd en gelegenheid bieden voor zelfstudie, voorbereiding en het werken aan opdrachten.

02.

Universiteiten en coschaplocaties zijn verantwoordelijk voor een goede informatievoorziening omtrent de werktijdenregeling en moeten zorgen dat deze in de praktijk nageleefd wordt. Daarnaast hebben coassistenten de verantwoordelijkheid om de werktijdenregeling te kennen en zich uit te spreken wanneer er niet aan deze regeling wordt voldaan.

03.

Wij benadrukken het belang van aandacht voor en het bespreekbaar maken van de mentale gezondheid van geneeskundestudenten. Begeleiding hierbij, bijvoorbeeld in de vorm van studieadviseurs, mentoren, intervisie of studentpsychologen, moet actief worden aangeboden.

04.

Voor vervolgonderzoek is het van belang dat er onderzocht wordt hoeveel coassistenten vanwege de hoge uurbesteding of uitputting daadwerkelijk uitvallen of overwegen te stoppen met hun studie. Tevens zou onderzocht kunnen worden welke extra-curriculaire activiteiten coassistenten in het kader van hun studie ondernemen en of er sprake is van een verstoorde werk-privé balans. Daarnaast zou het waardevol zijn om in kaart te brengen hoe de verschillende universiteiten omgaan met de mentale gezondheid van studenten en of studenten daadwerkelijk gebruik maken van de hulp die hen aangeboden wordt.

8. Referenties

1. NFU. Bijgestelde richtlijnen voor de regeling van de positie van studenten geneeskunde in de klinische praktijk. [Internet]. Beschikbaar via: <https://www.nfu.nl/img/pdf/richtlijnenregelingstudentengeneeskunde.pdf> [Geraadpleegd op 5 april 2021].
2. Schaufeli WB, De Witte H, Desart S. Handleiding Burnout Assessment Tool (BAT) – Versie 2.0. KU Leuven, België: Intern rapport. 2020.
3. Snijders C, Verhulst A. Coschappen en bijbaantje: een lastige combinatie. Med Contact. 2014 Augustus.
4. Aanhangel Handelingen II 2013/14, nr. 513.
5. Conijn M, Boersma HJM, Van Rhenen W. De Geneeskundestudent. Burn-out bij Nederlandse geneeskundestudenten. Ned Tijdschr Geneesk. 2015;159:A8255.
6. De Jonge Specialist. Nationale a(n)ios enquête 2020. Gezond en veilig werken. [Internet]. Beschikbaar via: <https://dejongespecialist.nl/wp-content/uploads/2020/12/rapport-gezond-en-veilig-werken-2020-def-website.pdf>. [Geraadpleegd op 14 juli 2021].
7. Pega F, Náfrádi B, Momen NC, Ujita Y, Streicher KN, Prüss-Üstün AM, et al. Global, regional, and national burdens of ischemic heart disease and stroke attributable to exposure to long working hours for 194 countries, 2000–2016: A systematic analysis from the WHO/ILO Joint Estimates of the Work-related Burden of Disease and Injury. Environment International. 2021 September; 154: 106595. <https://doi.org/10.1016/j.envint.2021.106595>
8. TNO en CBS. Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2019. 15e editie. [Internet]. Beschikbaar via: <https://cbs.nl>. [Geraadpleegd op 14 juli 2021].
9. Van der Velde F. Loopbanen en loopbaanwensen van basisartsen. Meting 2019. [Internet]. Beschikbaar via: <https://capaciteitsorgaan.nl/app/uploads/2019/10/20191003-Prismant-Loopbaan-en-loopbaanvoorkeuren-basisartsen-meting-2019.pdf>. [Geraadpleegd op 12 juni 2021].
10. De Jonge Specialist. Nationale aios-enquête 2018. Gezond en veilig werken. [Internet]. Beschikbaar via: <https://dejongespecialist.nl/wp-content/uploads/2019/10/nationale-aios-enquete-2018-gezond-en-veilig-werken-14.pdf>. [Geraadpleegd op 12 juni 2021].

Onderzoeksmaterialen en een volledig overzicht van resultaten per stad zijn bij DC beschikbaar op redelijk verzoek.

Colofon

Onderzoeksrapport
Uurbesteding en mentale gezondheid van coassistenten

Auteurs: Iris Verkuijl, Noortje Voeten, Lucas Cartzke

Contactgegevens:

Domus Medica
Mercatorlaan 1200
3528 BL Utrecht

E info@degeneeskundestudent.nl
T 088 – 13 44 145
www.degeneeskundestudent.nl

Copyright © 2021

Alle opgenomen informatie is eigendom van De Geneeskundestudent. Overnemen van inhoud, geheel of gedeeltelijk, is toegestaan mits met bronvermelding.